CÂTEVA OBSERVAȚII PRIVIND GRUPAREA SINTACTICĂ *CE SE/SĂ (D)ZICE*

SOME OBSERVATIONS ON THE SYNTACTIC PHRASE
CE SE/SĂ (D)ZICE

(*Abstract)*

The paper aims to describe the syntactic phrase *ce se/să (d)zice* ('that is to say'), in old Romanian (from the 16th to the 18th century) and argue that, in some cases it can be considered an appositive marker (such as *adecă* ['that is to say'] or *anume* ['namely']). The phrase is, sometimes, invariable, when it inserts plural nouns, or it can introduce appositions where the anchor's Genitive/Dative morphems and/or its preposition are reduplicated. An important argument in this case is also the semantic and pragmatic role of the appositional constructions introduced by *ce se/să (d)zice*; it can mark the identifying appositions, translations, or auto-corrections of the speaker. However, from our point of view, the structure *ce se/să (d)zice* does not continue the process of grammaticalization (as well as *adică* and *anume*).

Keywords: old Romanian, appositive marker, reformulation, discourse functions, coreference.

1. Preliminarii

Marcarea lexico-semantică a apoziției se realizează prin intermediul unor adverbe şi locuţiuni adverbiale care au rolul de a explica/identifica baza ce trimite la un referent (v., pentru limba actuală: *anume*, *adică*, *de exemplu*, *bunăoară*, *respectiv*, *alias*, *sau*). Acești conectori sunt definiți drept „unităţi metalingvistice de retuşare sau de denumire" (Brăescu 2007: 19), iar cei mai vechi sunt *adecă/adică* (Zafiu 2015) și *anume* (Stan 2010: 161–167).

În limba veche, în afară de *anume* și de *adecă/adică*, ne-a atras atenția în mod deosebit structura *ce se zice*, cu varianta *ce să dzice*, destul de frecventă în textele cercetate, fapt pentru care, în lucrarea de față, ne propunem o analiză a acestei grupări, la nivel morfosintactic, lexico-semantic și pragmatic.

BDD-V4286 © 2017 Editura Univers Enciclopedic Gold
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.239 (2026-11-04 07:56:11 UTC)

Analiza noastră[1] va urmări anumite aspecte privind gruparea *ce se zice*, dintre care amintim: structura morfosintactică a grupării; evoluția sintactică și posibila opacizare a acesteia; tipul/-urile semantic/-e de structuri introduse prin această grupare; rolul discursiv al tiparelor marcate prin *ce se zice*; frecvența acestui „marcator", pe secole.

2. Aspecte morfosintactice. Frecvența tiparului

2.1. Structura grupării *ce se zice*

În ceea ce privește structura morfosintactică a grupării *ce se zice*, la o primă analiză, se observă cu ușurință faptul că aceasta are, în alcătuirea ei, un *verbum dicendi*, cu valoare pasiv-impersonală, precedat de pronumele relativ invariabil *ce*[2], cu funcție de subiect, putând fi urmat de un cuvânt cu rol de nume predicativ – (1a). Din punct de vedere sintactic, structura este una de tip propozițional, asemănătoare cu o relativă atributivă (Zamfir 2014: 56) de tipul celei de sub (1b).

(1) a.[[*ce*$_{\text{PRON.REL.}}$ [*se*$_{\text{CL. REFL.}}$ *zice*]$_{\text{VB. IMPERS}}$]$_{\text{PRel}}$;
b.*Cărțile* [***ce se cumpără frecvent***]$_{\text{PRel}}$.

În astfel de contexte, structura *ce se dzice* este urmată de un nume comun – (2a) – sau de un substantiv propriu – toponim, în (2b), antroponim – în (2c), denumirea Divinității – (2d) sau a unor locuri sfinte – (2e).

(2) a. *Cine va avea la sine vreun lucru strein şi vor veni să i-l fure, poate să ucigă furii fără nice de o <u>smintealâ</u>,* ***ce să dzice certare****, macar că iaste acel lucru strein* (Prav. 1646: 103);
b. *au sosit leşii cu tabăra lor <u>la un loc</u>,* ***ce să dzice Cornul-lui-Sas*** (CLM: 52);
c. *lară îmblând Iisus Iângă marea Galileii, văzu doi fraţi, <u>pre Simon</u>,* ***ce să zice Pătru****, şi pre Andreiu* (NT: 125);
d. *Carele voiţi să vă sloboz voao? Varava au <u>Iisus</u>,* ***ce să zice Hristos****?* (NT: 170);

[1] Rațiunea pentru care am ales să ne ocupăm de această grupare o constituie frecvența sa foarte mare, în unele tipuri de texte, precum și faptul că anumite limbi – precum franceza și spaniola, dar și engleza – utilizează, pentru a marca structuri apozitive, conectori care au în centrul lor un *verbum dicendi*: fr. *c'est-à-dire, autrement dit*; sp. *es decir*; eng. *that's to say*. Și în româna actuală sunt prezente, pentru a indica un raport apozitiv, „proceduri metadiscursive" de tipul: *mai bine zis, altfel spus* (GR 2013: 367).

[2] Acest pronume funcționează ca un element anaforic, făcând trimitere la cele enunțate anterior, adică la suportul semantico-discursiv al construcției apozitive (Vassiliadou 2008: 35).

BDD-V4286 © 2017 Editura Univers Enciclopedic Gold
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.239 (2026-11-04 07:56:11 UTC)

e. *Şi au fârşitu mănăstirea mare în dricul oraşului Ieşilor întâi, **ce să dzice Sfânta Mariia*** (CLM: 79).

2.2. Frecvența

Gruparea mai sus prezentată este frecventă în anumite scrieri din secolul al XVI-lea[1], mai cu seamă în *Cazania a doua* a lui Coresi – v. exemplele de sub (3a–b).

(3) a. *cându se va stinge luminarea a sufletului şi a trupului, **(ce se zice mintea)**?* (CC[2]: 217);
b. *iară hrana sufletului **(ce se zice, învăţătura sfinteei scripturi şi dojana)*** (CC[2]: 233).

Structura de față apare într-un număr foarte mare în secolul următor[2], mai ales în textele pravilelor: în Prav. 1646, am înregistrat 102 ocurențe ale construcției *ce se zice* – (4a), iar în Prav. 1652, au fost înregistrate peste 230 de apariții ale acestei construcții – (4b).

Tiparul are apariții rare în scrierile administrative ale vremii – (5).

(4) a. *A doasprădzeace pricină ce îndeamnă pre giudeţ să înmicşureadze certarea celui vinovat (...) iaste ruda cea aleasă, **ce să dzice boeriia*** (Prav. 1646: 174);
b. [Arhiereul] *dă tuturor creștinilor întru toate sfinţiile, **ce să zice tocmeale și rânduiale*** (Prav. 1652: 103).

(5) *în obârşie de jos, **ce se zice Miroslava*** (DRH.A.23: 49).

Structura *ce se zice* este prezentă și în unele traduceri narative ale veacului al XVII-lea: este vorba despre 36 de ocurențe în *Noul Testament* de la Bălgrad – (6a) –, dar și în BB – (6b).

(6) a. *Şi prinzând fecioara de mână, zise ei: Talitacum, **ce să zice: fecioară**, (ţie zic) scoală!* (NT: 184);
b. *Și îmblând Iisus lângă marea Galileii, văzu doi fraţi: pre Simon, **ce să zice Petr[u]**, și pre Andreiu* (BB: 753).

Tiparul de care ne ocupăm în cercetarea de față este folosit și în secolul al XVIII-lea, mai rar, în special în scrierile juridice – (7a) –, dar și în unele cronici (CLM) – (7b).

[1] Sintagma nu apare în: CV, PH, PO, PS, DÎ XVI, A. 1620, Prav. 1581.

[2] Există și scrieri de secol XVII în care gruparea nu este înregistrată: SB, de pildă.

BDD-V4286 © 2017 Editura Univers Enciclopedic Gold
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.239 (2026-11-04 07:56:11 UTC)

(7) a. *După cum prin pravilă orândueşte patriarhul Atanasie* ***ce să zice şi chesar*** (Prav.1780: 102);
b. *Ave un ţigan calo* [‘călău’]*,* ***ce să dzice pierdzătoriu de oameni*** *(...)* (CLM: 54).

3. *Ce se zice* – grupare opacizată sau liberă, la nivel sintactic?

Este interesant de arătat dacă această construcție – *ce se zice* – are trăsăturile unui grup sudat sau este transparentă, fiind analizabilă la nivel morfosintactic, cum este cazul propozițiilor relative explicative.

Am constatat că, în unele texte vechi, construcția *ce se/să (d)zice* este invariabilă, atât cât privește forma temporală (apare doar cu indicativul prezent), cât și cea de număr: indiferent de forma nominalului pe care îl precedă, își păstrează structura; astfel, ea precedă substantive cu desinență de plural, fără a-și modifica forma verbală (v. și Zamfir 2015: 201) – (8a–b).

(8) a. *iară de va fi purtând hainele,* ***ce să dzice rasele cu molitve****, atunce să-l aforisească* (...) (Prav.1646: 180);
b. *Să aştearnemu şi noi veşmintele noastre* ***(ce se zice, trupurile noastre)*** (CC²: 108).

De asemenea, apozițiile marcate prin *ce se zice* concordă în caz cu suportul lor, prin repetarea prepoziției cu regim de acuzativ – (9a) – sau prin reluarea flectivelor de genitiv-dativ de la suportul său – (9b, c).

(9) a. *Încă şi la greşealele ceale mari,* ***ce să dzice la ucidere****, mai puţin să ceartă ceia ce nu sâmt încă de măsura vârstei* (Prav. 1646: 164);
b. *Că a chinului rădăcină* ***(ce se zice alŭ păcatului)*** *mainte-lŭ rupse Hristosŭ* (CC²: 246);
c. *de va fi altui domnŭ robŭ* ***(ce se zice lu Mamonŭ)*** (CC²: 290).

În *Cazania a doua* a lui Coresi, gruparea *ce se zice* marchează, în contrucții parantetice foarte frecvente, propoziții întregi având ca suport fie o altă propoziție, așa cum reiese din exemplele (10a–b), fie un grup prepozițional care include, la rândul lui, un grup nominal – (10c).

(10) a. *„Miluiaşte noi, fiiulŭ lu Davidŭ” (****ce se zice, „vindecă și mângâe chinuirea și bolnăviia noastră, putearnice Doamne”)*** (CC²: 250);
b. *Dereptŭ aceaia se încuè* ***(ce se zice, tăcŭ)*** (CC²: 307);
c. *alții iară* [preveaghe și îmblă] *în a 2-a strajă de noapte* ***(ce se zice, ce e după aceaia alte 3 ceasure)*** (CC²: 266).

BDD-V4286 © 2017 Editura Univers Enciclopedic Gold
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.239 (2026-11-04 07:56:11 UTC)

Ce se zice este urmat, în structurile parantetice, și de o propoziție cu complementizator – adesea conjuncția *să* – ca în (11), extrem de frecvente în textul coresian.

(11) *Iară să vămŭ vrea în corabiia noastră să luomŭ pre Hristosŭ* ***(ce se zice, să se sălășuiască Hristosŭ întru inimile noastre)*** (CC[2]: 271)

Și în textele juridice din veacul al XVII-lea – v. enunțurile de sub (12a–b) – gruparea de față marchează propoziții întregi, prin care sunt explicate anumite legi sau sentințe, în cazul unor vinovați.

(12) a. *carele va să se preoțească neînsurat,* ***ce să zice să nu ia fămeae*** (Prav. 1652: 109);
b. *o certare iaste în bucatele lui,* ***ce să dzice să întoarcă înapoi tot ce va fi furat*** (Prav. 1646: 65).

Deși construcția de care ne ocupăm pare să aibă statut sintactic independent, precum și semnificație proprie, totuși nu putem vorbi de gramaticalizarea acesteia (cf. Zamfir 2015: 201); altfel spus, gruparea *ce se zice* a avut, din punctul nostru de vedere, o tendință de gramaticalizare – în secolele al XVI-lea și al XVII-lea, mai exact în unele tipărituri coresiene și în textele juridice de mai târziu –, însă acest proces nu a continuat și, deci, nu s-a realizat complet.

Un prim argument pentru a nu considera gruparea de față un conector îl reprezintă caracterul ei analizabil (pronumele invariabil *ce*, cu funcție de subiect + verbul pasiv-impersonal *se zice* + NP).

De asemenea, un al doilea argument în favoarea afirmației noastre de mai sus îl constituie concurența grupării cu alte structuri asemănătoare – i.e. relativele explicative și unele construcții cu verbul *a chema*, ca în (13a–b), extrase din texte aparținând diferitelor etape ale românei vechi.

(13) a. *Lacul Oiei,* ***ce se cheamă ovreiaşte Vitezda*** (CC[1]: 17v);
b. *Şi zise lui: Pasă de-ţi spală ochii în lacul lui Siluoam* ***(ce să chiamă*** [=`*carea să înțeleage*` – BB: 822] ***de o veri tâlcui „trimes”)*** (NT: 286).

Al treilea argument pentru care nu considerăm gruparea *ce se zice* una sudată îl reprezintă apariția acesteia și cu inversarea verbului și a cliticului reflexiv – (14a–b).

(14) a. *Fu în zilele acealea războli-se şi, scăldară-o ea şi o puseră întru gorniţă* ***(zice-se casă de sus)*** (CP: 102);
b. *Atunce întoarsără-se întru Ierusalim de la măgura* ***ce zice-se Eleon*** (CB: 7–8).

BDD-V4286 © 2017 Editura Univers Enciclopedic Gold
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.239 (2026-11-04 07:56:11 UTC)

4. Tipurile semantice de construcții introduse prin *ce se zice* și rolul lor discursiv

Discutând despre gruparea *c'est-à-dire* ('ce se zice'/'adică'), Vassiliadou (2008) precizează că este o marcă prototipică pentru reformulare; rolul pragmatic al grupării este, printre altele, acela de a marca definiții, structuri ale denumirii, parafraze, exemplificări, corectări[1] (Vassiliadou 2008: 36). Aceeași situație este valabilă și pentru construcția din româna veche, *ce se zice*, care marchează astfel de strategii discursive.

4.1. Structura *ce se zice* indică „echivalența metalingvistică" între suportul semantic și unitatea detașată (Vassiliadou 2008: 38); un caz clar de identitate referențială îl constituie (re)denumirea unui referent printr-o grupare apozitivă.

În majoritatea situațiilor, gruparea *ce se zice* introduce apoziții de *(re) denumire*; unitatea detașată, marcată prin grupul sintactic care face obiectul acestei cercetări, oferă informații despre numele unui referent cu trăsătura [+Uman][2] – (15a) – sau cu trăsătura [–Uman], în special substantivele proprii care denumesc entități geografice – (15b). Prin această grupare se introduc și denumiri pentru Divinitate – (15c) –, ori numele unor lăcașuri de cult/ mănăstiri – (15d).

(15) a. *pre Simon* ***ce să zice Pătru*** (NT: 125);
b. *ca să jurăm pentru moșiia de la Găvănești de Coastă,* ***ce se zice Găvănești de Sus*** (DRH.B, 37: 302);
c. *Zise lor Pilat: Dara ce voiu face lui Iisus,* ***ce sa zice*** [***ce să zice*** – BB: 772] ***Hristos****? Zisera toti: Sa-L rastigneasca* (NT: 170);
d. *le-m dat la acestă sfântă monastire* ***ce se zice Flămânda*** (DRH.B. 37: 255).

4.2. Utilizând unități detașate (i.e. apozitive), precedate de gruparea sintactică *ce se zice*, emițătorul *identifică* un referent; astfel de structuri sunt predominante în textele juridice. Grupările apozitive marcate prin *ce se zice* identifică o serie de abateri de la lege, greșeli pe care oamenii trebuie să le evite – (16a), precum și statutul social al unor indivizi – (16b).

(16) a. *Cela ce-ş va zăloji casa pentru să să facă acolo sânge amestecat sau sodomie,* ***ce să dzice curvie cu copii****, pre acesta să-l omoară* (Prav. 1646: 127);

[1] O definiție asemănătoare a marcatorului *c'est-à-dire* apare și în dicționarul *Le Petit Robert*: „anunță o echivalență de sens, o definiție sau o traducere" – t.n. (*apud* Khatchatourian 2008: 23).

[2] Prin construcția detașată marcată de *ce se zice*, se pot indica și persoane (v. situația lui *c'est-à-dire*, la Khatchatourian 2008: 29).

BDD-V4286 © 2017 Editura Univers Enciclopedic Gold
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.239 (2026-11-04 07:56:11 UTC)

b. *pentru ceia ce vor sudui pre mai marii lor,* ***ce să zice pre boiari*** (Prav. 1652: 102).

4.3. În unele situații, prin apoziție se oferă *exemple* de referenți; în (17), prin gruparea sintactică detașată (i.e. apozitivă), marcată de structura *ce să dzice*, sunt exemplificate „răutățile" (i.e. abaterile de la lege) pe care oamenii le-ar putea comite: *furtușag*, *tâlhușag*.

(17) *iară numai când va cunoaşte că mearge să facă vreo răutate,* ***ce să dzice furtuşag, tălhuşag şi alte ca aceastea****, acolea nu iaste datoare să margă* (Prav. 1652: 123)

4.4. *Reformularea* este un act discursiv, o strategie metalingvistică, în care sunt antrenate două unităţi lexicale – sursa şi reformulatorul (Vargas 2006: 91). Al doilea segment trimite la acelaşi referent, însă este propusă o altă formulare de către E („redit" = „ceea ce este spus din nou" – t.n. – Vargas 2006: 91). În ce priveşte legătura dintre apoziţie şi reformulare, prima este o modalitate de expresie a celei de-a doua.

Construcțiile cu *verbum dicendi* reprezintă, la nivel formal, un exemplu pentru „reformularea parafrastică" (Rossari 1990: 348). Astfel de „marcatori", în componența cărora se află verbul *a zice* includ, în sfera lor semantică, ideea de echivalență între două segmente detașate (Rossari 1990: 348). În clasa mai amplă a reformulării, se includ traducerea și explicarea unor cuvinte/sintagme, ce funcționează ca suport semantic și discursiv al construcției apozitive.

4.4.1. În multe cazuri, prin unitatea detașată sunt *traduse* sintagmele sau cuvintele enunțate anterior; de pildă, sunt traduse structuri întregi din Sfânta Scriptură – v. (18).

(18) *„Eli, Eli, lima savatani",* ***ce să zice „Dumnedzeul, Dumnedzeul Mieu, că ce Mă lăsaşi"*** (NT: 119)

În narațiunile biblice sunt explicate și semnificațiile pe care le au unele locuri cu încărcătură spirituală; spre exemplu, în enunțul de sub (19).

(19) *Şi veniră Ia loeul ce să chiamă Golgota,* ***ee să zice locul Căpăţânilor oamenilor*** (NT: 171/BB: 772)

4.4.2. În scrierile omiletice din perioada timpurie a limbii române, o serie de sintagme/„ziceri" cu tâlc, aparținând Mântuitorului sau apostolilor, sunt explicate, lămurite, clarificate pentru creștini; sensul de „tâlcuire" al unităților detașate, marcate prin construcția *ce se zice*, reiese din (13b). Unitățile detașate din astfel de structuri sunt, de cele mai multe ori, marcate prin *adecă* (v. și Zamfir 2015: 198) sau prin gruparea *ce se zice*, având același sens.

BDD-V4286 © 2017 Editura Univers Enciclopedic Gold
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.239 (2026-11-04 07:56:11 UTC)

4.5. Structuri metaforice

În textele juridice, dar și în *Cazania a doua* a diaconului Coresi și în *Evanghelia* de la Govora (1642), sunt frecvente construcțiile metaforice – v. și exemplele de sub (11), precum și (20a–c).

(20) a. *În lumea cea înțelegătoare, **ce se zice în beseareca lui Hristos**, luminează și înțelepțază tot sufletul cel iubitoriu de Hristos cu cunoașterea Dumnezăirei* (Ev. 1642: 378);

b. *Și întâiu sintem datori a-l lua să-l înfășurăm cu pânză curată, **ce să zice, cu direaptă credință și neîndoită și cu curat svat** și să-l ungem pre el ca și cu nește mir de mult preț* (Ev. 1642: 348);

c. *iară Hristos (...) o luo* [pe oaie] *și o puse la umăr și o duse de o puse în staul, de unde au fost, **ce să zice pre Adam în rai*** (Prav. 1652: 103).

5. Concluzii

Am arătat că structura sintactică *ce se/să (d)zice* este frecventă în câteva tipuri de textele din româna secolelor al XVI-lea și al XVII-lea și apare rar, în veacul al XVIII-lea.

Cât privește statutul acestei grupări, din punct de vedere morfosintactic, prezintă toate aspectele unei relative, fiind, deci, analizabilă/transparentă. Deși în scrierile juridice și în CC[2] se observă o „ușoară" opacizare a structurii, fiind invariabilă, indiferent de forma cuvintelor pe care le precedă, totuși acest fenomen nu s-a produs, iar gruparea a dispărut, cu timpul, din uz, nu s-a generalizat și nici nu a continuat procesul de gramaticalizare, așa cum s-a întâmplat în cazul marcatorului *adică* (v., pentru *adică*, Zamfir 2015).

Rolul semantico-discursiv al unităților apozitive marcate prin structura *ce se zice* este unul extrem de important pentru actul comunicativ: tiparul apare frecvent pentru: (re)denumirea unui referent, identificarea acestuia sau reformularea celor enunțate anterior de către emițător. Prin astfel de construcții apozitive se pot realiza traduceri, explicații sau exemplificări, marcatorul *ce se zice* poate apărea cu ușurință și în unele structuri metaforice, pentru a explica astfel de figuri retorice.

Se poate vorbi, din punctul nostru de vedere, despre lexicalizarea și pragmaticalizarea grupării sintactice *ce se/să (d)zice*, însă aceasta nu poate fi considerată un conector, în sensul în care se vorbește despre *adică/anume*.

SURSE

BB: *Biblia adecă Dumnezeiasca Scriptură*, (1688), București, Editura Institutului Biblic și de misiune al B. O. R., 1988.

BDD-V4286 © 2017 Editura Univers Enciclopedic Gold
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.239 (2026-11-04 07:56:11 UTC)

CB: *Codicele popii Bratul*, (1559–1560), ediție de Alexandru Gafton, Iași, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, 2003.

CC[1]: Coresi, *Tâlcul evangheliilor*, în *Tâlcul evangheliilor şi Molitevnic românesc*, ediție de V. Drimba, București, Editura Academiei Române, 1998.

CC[2] : Coresi, *Carte cu învăţătură*, ediție de Sextil Puşcariu, Alexe Procopovici, Bucureşti, Socec & Co., 1914.

CLM: Miron Costin, *Letopiseţul Ţării Moldovei de la Aaron-Vodă încoace*, în *Opere I-II*, ediție de P. P. Panaitescu, Bucureşti, Editura pentru Literatură, 1965.

DRH.A.23 – *Documenta Romaniae Historica, A. Moldova*, (1635–1636), XXIII, ediție de Leon Șimanschi, Nistor Ciocan, Georgeta Ignat, Dumitru Agache, București, Editura Academiei Române, 1996.

DRH.B.37 – *Documenta Romaniae Historica, B. Ţara Românească*, (1652), XXXVII, ediţie de V. Barbu, C. Bălan, F. M. Constantin, Bucureşti, Editura Academiei Române, 2006.

Ev. 1642: *Evanghelie învăţătoare*, (Govora, 1642), ediţie de A.-M. Gherman, Bucureşti, Editura Academiei Române, 2011.

NT: *Noul Testament tipărit pentru prima dată în limba română la 1648 de către Simion Ştefan,* Bălgrad (Alba Iulia), Editura Arhiepiscopiei Ortodoxe Române, 1998.

Prav. 1646: *Carte românească de învăţătură*, (Iași, 1646), ediție critică întocmită de Colectivul pentru vechiul drept românesc al Academiei Republicii Populare Române, Bucureşti, Editura Academiei Române, 1961.

Prav. 1652: *Îndreptarea legii*, (1652), ediție critică întocmită de Colectivul pentru vechiul drept românesc al Academiei Republicii Populare Române condus de acad. Andrei Rădulescu, București, Editura Academiei, 1962.

Prav. 1780: *Pravilniceasca condică*, (1780), ediție critică, București, Editura Academiei Republicii Populare Române, 1957.

BIBLIOGRAFIE

Brăescu, Raluca, 2007, „Despre atributul categorial sau falsa apoziţie neizolată”, în Stan, Camelia, Rodica Zafiu, Alexandru Nicolae (ed.), *Studii lingvistice*, Bucureşti, Editura Universităţii din Bucureşti, p. 15–22.

GR 2013: Pană Dindelegan, Gabriela (ed.), *The Grammar of Romanian*, Oxford, Oxford University Press.

Khatchatourian, Elisaveta, 2008, „Les marqueurs de reformulation formés à partir du verbe *dire*”, în Le Bot, Marie-Claude, Mattine Schuwer, Elisabeth Richard (ed.), p. 19–33.

Le Bot, Marie-Claude, Mattine Schuwer, Elisabeth Richard (ed.), 2008, *La reformulation: marqueurs linguistiques – stratégies énonciatives*, Rennes, Presses Universitaires de Rennes.

Rossari, Corine, 1990, „Projet pour une typologie des opérations de reformulation”, *Cahiers de Linguistique Française*, nr. 11, p. 345–359.

BDD-V4286 © 2017 Editura Univers Enciclopedic Gold
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.239 (2026-11-04 07:56:11 UTC)

Stan, Camelia, 2010, „Elemente de sintaxă diacronică. Adverbul anume în româna veche”, în Zafiu, Rodica et al. (ed.), *Limba română: controverse, delimitări, noi ipoteze*. *Actele celui de-al 9-lea colocviu al catedrei de limba română* (4–5 decembrie 2009), I, Editura Universităţii din Bucureşti, p. 161–167.

Vargas, Elodie, 2006, „Reformulation, apposition et structures de type appositif”, în *Journées d’étude sur l’apposition*. *Actes de journées d’étude sur l’apposition*, Lyon, p. 91–109.

Vassiliadou, Hélène, 2008, „Quand les voies de la reformulation se croisent pour mieux se séparer: à savoir, autrement dit, c’est-à-dire, en d’autres termes”, în Le Bot, Marie-Claude, Mattine Schuwer, Elisabeth Richard (ed.), p. 35–50.

Zafiu, Rodica, 2015, „Presentative markers in Old Romanian: divergent changes in the syntactic and pragmatic uses of adică and iată”, în Pană Dindelegan, Gabriela, Rodica Zafiu, Adina Dragomirescu, Irina Nicula, Alexandru Nicolae, Louise Esher (ed.), *Diachronic Variation in Romanian*, Cambridge, Cambridge Scholar Publishin, p. 425–453.

Zamfir, Dana-Mihaela, 2014, „Locul sintagmelor explicative *va să zică*/*do me thëmë* în seria concordanțelor româno-albaneze în gramaticalizarea verbului «a vrea»”, în *Identitate, cultură și politică în sud-estul Europei. Două colocvii româno-bulgare*, Brăila, Muzeul Brăilei, Editura Istros, p. 49–69.

Zamfir, Dana-Mihaela, 2015, „Adverbul *adică* în cursul istoriei limbii române. Schimbări semantice şi relaţii sinonimice. Modificări fonetice şi amplificări expresive”, în *Caietele Sextil Puşcariu*, 1, Iași, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, p. 183–208.

Georgiana PÎRVULEȚ
Universitatea din București

BDD-V4286 © 2017 Editura Univers Enciclopedic Gold
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.239 (2026-11-04 07:56:11 UTC)